

Mihail Sadoveanu:
Lumea Baltagului

Criticii literari au considerat acest roman o parafrază modernă a baladei populare *Miorița*. Într-adevăr romancierul a pornit de la cunoscuta baladă populară românească, pe care l-a apreciat ca *cea mai nobilă manifestare spirituală a neamului nostru*.

Mihail Sadoveanu a mai folosit elemente din alte două balade populare românești *Dolca* și *Salga*. După propria mărturisire a autorului, la baza romanului stă și un fapt real: oprindu-se la un han, a auzit o discuție dintre doi jandarmi despre uciderea unui cioban și despre posibili făptași. Mihail Sadoveanu a sintetizat aceste elemente și a elaborat o construcție epică, riguroasă, plasând în centru o psihologie feminină complexă. Din baladă a reținut ideea conflictuală: doi ciobani se înțeleg să-l omoare pe al treilea pentru a-i lua oile.

Distanța de la balada populară la roman este mare, trecând prin talentul, imaginația, pătrunzătoarea observație sicală și psihologică a romancierului. Mihail Sadoveanu înlătură descrierea și pune accentul pe acțiune și pe psihologie.

Față de resemnarea ciobanului moldovean, Mihail Sadoveanu creează o psihologie feminină, ieșită din comun, prin setea sa de dreptate și de adevăr.

În fond romanul poate fi considerat o continuare a baladei populare. Prin umanismul său profund, prin valorile etice pe care le propune, *Baltagul* este o capodoperă a creației sadoveniene, dar și o remarcabilă creație a literaturii române moderne.

Firul epic central îl reprezintă încercarea Vitoriei Lipan de a descoperi și de a pedepsi pe ucigașii soțului său. Drumul ei este urmărit pe fundalul unei comunități specifice, aceea a oamenilor de la munte cu legile, datinile, obiceiurile lor specifice. Astfel alături de psihologia complexă și complicată a Vitoriei Lipan, romanul se constituie într-o **monografie a satului moldovean**.

Existența Vitoriei Lipan se desfășoară pe fundalul unei existențe pastorale de specific național, cu așezări sociale, economice și cu deprinderi specifice oierilor. Spațiul romanului este mioritic, cuprinzând așezările oierilor din partea dinspre munte a Moldovei.

Existența păstorească este urmărită mai ales prin familia Vitoriei Lipan.

Monografia satului: descrierea satului, a caselor, a ocupațiilor, conservatorismul, psihologia oamenilor de la munte, credințe, superstiții, calendar, obiceiuri (botez, nuntă, înmormântare)

Rânduiele gospodărești sunt după datină: bărbatul cu oile, femeia cu problemele casei. Casa are ogradă cu adăpost pentru vite fiind construită cu toate cele de trebuință: iei de miel în pod, făină de porumb și lemne adusă de la câmp în desagi. Satul are ulicioare lungi și cotite cu cărări printre grădini, are crâșmă și biserică.

În sat viața se desfășoară calendaristic între plecarea turmelor la pășunta și întoarcerea lor la iernatic. Vremea este înțeleasă după semne. În viața oierilor nimic nu iese din tradiție. Obișnuința, datina sunt singura lege. Oamenii nu știu carte, ei se adresează preotului pentru citirea și scrierea scrisorilor și a actelor. Satul este izolat astfel încât oamenii abia au auzit de poștă și de tren.

Mihail Sadoveanu evocă o lume arhaică, departe de binefacerile civilizației. *Izolate de lumea din văi, rânduri după rânduri de generații, în sute după sute de ani, se veseliseră de creșterea zilei și începutul anilor; toate urmai ca pe vremea lui Boerebista, craiul nostru cel demult; stăpânii se schimbaseră, limbile se prefăcuseră, dar rânduielile omului și ale stihurilor stăruiseră; așa încât se cuvenea ca și copii să-și aibă partea lor.*

Oamenii sunt conservatori; cred în superstiții: vise semne. Astfel când Vitoria Lipan și-a visat soțul, tecând călare peste o apă neagră cu spatele întors spre ea, și-a dat seama că soțul ei a murit. Deși s-a schimbat calendarul, oamenii îl urmează tot pe cel vechi. Vitoria Lipan ține post negru douăsprezece vineri la rând și îi cere preotului să facă slujbă pentru soțul ei. Vitoria o ceartă pe Minodora pentru că vrea să-și schimbe portul și pentru că-i place dansul. După rânduială ea ar trebui să poartă cămașă albă, catrință neagră și părul împletit cunună.

Deși este convinsă, că soțul ei a murit, Vitoria se duce la baba Maranda ca să-i ghicească. Cere sfatul preotului și se adresează *stăpânii pământești*, deși nu crede în eficiența acestora; – *Atunci de ce să mai scriu jalba? – Așa, ca să fie.*

În roman Mihail Sadoveanu insistă mult asupra tradițiilor și obiceiurilor legate de momentele importante ale vieții: botezul, nunta, sărbători religioase, înmormântarea.

La Borca, Vitoria Lipan asistă la un botez: *Vitoria a trebuit să supuie, să descalece, să intre la lehză și să-i puie rodin sub pernă un coștei cu bucățele de zahăr și pe fruntea creștinului celui nou o hârtie de douăzeci de lei. S-a închinat cu paharul de băutură către nânași, a sărutat mâna preotului...* Obiceiul locului era ca toată lumea să participe la bucuria familiei. Vitoria pune rodin (dar) sub capul copilului (o pungă cu bucățele de zahăr) iar pe frunte o hârtie de 20 de lei, apoi închină paharul către nânași și sărută mâna preotului.

Un alt eveniment surprins este nunta de la Cruci: *La Cruci a dat de nuntă. Fugeau săniile cu nuntașii pe gheața Bistriței. Mireasa și druștele cu capetele înflorite; nevestele numai în catrinți și bondiți. Bărbații împușcau cu pistoalele asupra brazilor, ca să sperie și s-alunge mai degrabă iarna. Cum au văzut oamenii străini pe drumul de sus, vorniceii au pus pinteni și le-au ieșit înainte cu năfrămile de la urechile cailor fâlfâind. Au întins plosca și-au ridicat pistoalele. Ori beau în cinstea feciorului de împărat și a slăvitei doamne mirese, ori îi omoară acolo pe loc.*

Nunta s-a abătut către drum. Vitoria a primit plosca și a făcut frumoasă urare miresei.

Mireasa și druștele aveau capetele înflorite, nevestele erau îmbrăcate în catrință și bondiți, bărbații împușcau deasupra brazilor iar vorniceii ieșeau înaintea srăinilor cu plosca plină. Nuntașii coboară cu săniile pe gheața Bistriței. Vitoria oprimește plosca și face o urare frumoasă mirilor.

Înmormântarea lui Nechifor Lipan este un bun prilej pentru a prezenta obiceiurile de la înmormântare specifice zonei: *Mortul este pus într-un car cu cetină, tras cu doi boi; carul este însoțit de trei preoți, de trei bărbați cu buciume și patru*

bocitoare. O bătrână are sinuri de pânză pentru datina podurilor. Rămășițele mortului sunt stropiți cu vin, iar peste groapă se aruncă o găină neagră. După înmormântare se face praznic și apoi parastas la trei, nouă și patruzeci de zile.

Mihail Sadoveanu este foarte atent și la psihologia și comportamentul moldovenilor: *Locuitorii aceștia de sub brad sunt niște făpturi de mirare. Iuți și nestatornici ca apele, ca vremea; răbdători în suferinți, ca și-n ierni cumplite, fără griji în bucurii, ca și-n arșițele lor de cuptor, plăcându-le dragostea, și beția, și datinile lor de la începutul lumii, ferindu-se de alte neamuri și de oameni de la câmpie și venind la bârlogul lor ca fiara de codru – mai cu samă stau ei în fața soarelui c-o inimă ca din el ruptă: cel mai adesea se desmiardă și lucește – de cântec, de prietenie.*

Completare

by DitZi@bigfoot.com

PLAN LUCRU

- **Trasaturi generale care individualizeaza romanul sadovenian**
 - Prin **Baltagul** intram in acea 'gura de rai' a scrisului sadovenian
 - Continuand proza rurala reprezentata pana la el de I.Slavici, B.Delavrancea si D.Zamfirescu, Sadoveanu este alaturi de Rebreanu, ctitor al romanului romanesc modern. Deosebita de proza rurala rebreriana, opera sadoveniana propune imaginea uni sat retras din fata civilizatiei banului, intr-o izolare naturala. Eroii sai sunt mai rar plugari; sunt ciobani, pastori, padurari care pretuiesc mai intai barbatia, iscusinta si taria de caracter.
 - Baltagul** este 'ilustrarea magnifica a fortei normelor etice in aceasta societate traditionala, iar reprezentarea mitica a intamplarii o da corespondenta cu Miorita'
 - Culme a creatiei sadoveniene, romanul **Baltagul** este epeea a vietzii pastoresti, un adevarat epos al miscarii poporului roman prin timp, cu obiceiuri, institutii si credinte.
 - Roman cu structura baladeasca, opera realizeaza o tulburatoare osmoza intre cotidian si mitic, intre datele concret-istorice ale situatiilor si proiectia lor legendara
 - Opera este un roman polimorf, realist si simbolic in acelasi timp, monograf si social, cu intriga de roman politist
- **Aparitia si izvoarele romanului**
 - Scris in numai 17 zile, romanul apare in **1930**
 - **Surse**: trei balade populare
 - **Salga** (preia setea de dreptate a eroinei)
 - **Dolca** (prietenia om-animalul credincios)
 - **Miorita** (simbolul, structura epica, conflictul)
 - **Baltagul – o Miorita in dimensiuni mari** – G Calinescu
- **Constructie epica**
 - 3 momente principale; trei nuclee epice
 - asteptarea lui Nichifor Lipan
 - Cautarea lui Nichifor
 - Pedepsirea ucigasilor
 - Discursul epic este linear, in trepte, intr-o structura labirintica. Labirintul, cu drumurile sale serpuite reprezinta curgerea continua a vietzii spre Regatul Mortzii
 - In tesatura romanului sunt doua structuri: una epica si realista, alta simbolica si mitica
- **Caracterul monografic**
 - Roman al lumii arhaice a pastorilor, care lupta pentru a-si pastra normele etice, opera incepe cu legenda populara care relateaza despre faptul ca "Dumnezeu, dupa ce a alcatuit lumea a pus randuiala si semn fiecarui neam"

- Legi nescrise guverneaza viatza acestor oameni , iar traditia nu admite nerespectarea lor . Prin disparitia lui Nichifor Lipan randuiala si legile nescrise au fost incalcate . De aceea vinovatii trebuie pedepsitizi .
- In eposul sadoveniana natura se reflecta in om , semnele naturii sunt cunoscute si urmate(visul Vitoriei in care Nichifor apare calare cu spatele intors la ea , mergand spre asfintit ; cocosul da semn de plecare , etc)
- Prezentarea unor obiceiuri,traditii si superstitii (Borca – nunta , Cruci – nunta) In finalul operei se prezinta obiceiuri de la inmormantare , scena parastasului fiind punctul culminant al actiunii .
- Atitudinea Vitoriei fata de fiica sa Minodora , care a a incercat sa se abata de la normele arhaice .
- *"Interesul operei sta in studiul civilizatiei pastorale"* G Calinescu
- **Chipul Vitoriei Lipan**
 - Tip reprezentativ pentru aceasta lume in care traditia si legile nescrise sunt respectate cu sfintenie . Mentalitatea sa este arhaica
 - Energia sa sufleteasca este mobilizata in numele dreptatii; legile nescrise ale demnitatii umane au fost incalcate .
 - Spirit justitiar , munteanca "un Hamlet feminin"(G.Calinescu) , a organizat minutios calatoria pentru refacerea itinerariului lui Nichifor , pentru gasirea si pedepsirea ucigasilor . Cautarea sotului incepe din interior spre exterior .
 - Statornicia morala , luciditatea , stapanirea de sine si devotamentul ce o caracterizeaza au facut pe exegeti sa o asemene cu Antigona .
- **Celelalte personaje**
 - **Nichifor Lipan** – personaj absent in opera . El devine o prezenta printr-un act de sinteza , infaptuit de cei care l-au cunoscut . E un personaj redat da viata prin restituire . Este o emblema a lumii oierilor .
 - **Gheorghita** – va strabate un drum initiatic , de cunoastere si de formare . Maturizarea lui se implineste in momentul cand manuieste baltagul impotriva asasinului tatalui sau . El trece de la starea de inocenta la experienta .
- **Elemente de arta literara**
 - Opera este un epos , iar Sadoveanu un rapsod .
 - Asemenea lui Ion Creanga , Sadoveanu creeaza impresia ca nu scrie , ci povesteste . Relateaza in stil solemn si festiv ; oralitatea si conciziunea stilului isi au izvorul in cantecul popular .